

บทที่ 1

บทนำ



### ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) มีวัตถุประสงค์ที่จะไม่ให้เกิดความเหลื่อมล้ำหรือความไม่สมดุลสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม ระหว่างพื้นที่ในส่วนต่าง ๆ ของประเทศมากต่อไปยิ่งขึ้น จึงกำหนดให้มีเมืองหลัก เมืองรอง และเมืองปริมณฑลของกรุงเทพมหานครเป็นศูนย์กลางพัฒนาภาค และฐานรองรับการกระจายออกไปสู่ภูมิภาค โดยในระยะแรกกำหนดให้เมืองหลัก 5 เมือง คือ เชียงใหม่ ขอนแก่น นครราชสีมา ชลบุรี และสงขลา-หาดใหญ่ และเมืองหลักรอบสองอีก 6 เมือง คือ นิพนโลก นครสวรรค์ อุดรธานี ราชบุรี สุราษฎร์ธานี และภูเก็ต และในขณะเดียวกันก็ได้กำหนดให้มีเมืองรองขึ้นมา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการรองรับความเจริญจากเมืองหลัก และเมืองปริมณฑล

ตามแผนพัฒนาฉบับดังกล่าว ได้กำหนดให้เชียงรายเป็นเมืองรองคู่กับลำปาง ในเขตภาคเหนือตอนบน เพื่อสนับสนุนพื้นที่เฉพาะต่าง ๆ และได้กำหนดบทบาทต่อเนื่องในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) ที่จะผลักดันเชียงรายเป็นศูนย์กลางความเจริญในภูมิภาค โดยมีบทบาทเป็นศูนย์กลางการตลาด สินค้าการเกษตร บริการระดับท้องถิ่น ส่งเสริมอุตสาหกรรมแปรรูปวัตถุดิบในท้องถิ่น และยังได้เสริมให้บทบาทมากขึ้นโดยให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยว ที่เชื่อมโยงกับจังหวัดเชียงใหม่ พร้อมทั้งวางโครงข่ายการคมนาคมขนส่งหลักที่เชื่อมโยงเมืองเข้ากับระบบเศรษฐกิจของประเทศ เช่น ท่าอากาศยานและระบบถนน เป็นต้น

นอกจากนั้น ในการกำหนดทิศทางของการพัฒนาตามแผนเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) ยังได้กำหนดให้เชียงรายเป็นกลุ่มเมืองชายแดน มีบทบาทเป็นศูนย์กลางการค้าบริการและการท่องเที่ยวติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน และเชื่อมโยงกับเมืองศูนย์กลางความเจริญอื่น ๆ

จากบทบาทที่ได้กำหนดไว้ในแผนพัฒนาฉบับต่าง ๆ ที่ผ่านมานั้นได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และประชากร ในพื้นที่แห่งนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีการขยายตัวของเมืองอย่างรวดเร็ว ในด้านการก่อสร้างโรงแรม ศูนย์การค้า

ที่อยู่อาศัย ทั้งนี้เพื่อรองรับกับโครงการพัฒนาต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น เช่น โครงการก่อสร้างท่าอากาศยาน เชียงรายแห่งใหม่ โครงการก่อสร้างพระตำหนักดอยตุง และที่สำคัญ คือ การพัฒนาการท่องเที่ยวในอันที่จะมีผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจ สังคม ประชากร และกายภาพของเมืองอย่างชัดเจน ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาได้แก่ การใช้ที่ดินไม่เหมาะสม ขยายตัวอย่างขาดแบบแผน ในอนาคต คือ ขาดแคลนด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ปัญหาสิ่งแวดล้อม ตลอดจนปัญหาการทำลายภูมิทัศน์ชุมชน

ดังนั้นจึงน่าที่จะมีการวางแผนรองรับความเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ด้านของการพัฒนา และแก้ไขปัญหาการใช้ที่ดินในปัจจุบันที่เกิดจากการขาดการควบคุมและการวางแผนที่ดี เพื่อเป็นการป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต อันเนื่องมาจากความเจริญเติบโตของเมือง และผลจากโครงการพัฒนาที่เกิดขึ้น โดยการศึกษาแนวทางการใช้ที่ดินเมือง เชียงรายในอนาคต กำหนดแนวทางการใช้ที่ดินให้สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ให้เป็นไปอย่างถูกต้องเหมาะสม ตามหลักวิชาการ อันจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการพัฒนาพื้นที่แห่งนี้

#### วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. ศึกษาความเป็นมาและการเปลี่ยนแปลงของเมือง เชียงราย
2. ศึกษาและวิเคราะห์โครงสร้างและปัญหาด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และประชากร และปัจจัยอื่น ๆ ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงเพื่อนำปัจจัยเหล่านั้นมาศึกษาวิเคราะห์หาแนวโน้ม เพื่อกำหนดรูปแบบการใช้ที่ดินในอนาคต
3. ศึกษาและวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ที่เหมาะสม สำหรับกำหนดการใช้ที่ดินแต่ละประเภทตามหลักวิชาการผังเมือง โดยวิธี PSA.
4. เสนอแนะแนวทางการใช้ที่ดินเมือง เชียงรายในอนาคต

#### ขอบเขตของการศึกษา

1. ระดับจังหวัด ศึกษาสภาพทั่วไปของจังหวัด เชียงราย ด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และประชากร
2. ระดับเมือง ศึกษาการใช้ที่ดินและกิจกรรมประเภทต่าง ๆ ของเมือง เชียงราย ในพื้นที่เขตเทศบาลเมือง เชียงราย ขนาดพื้นที่ 10.65 ตารางกิโลเมตร

### วิธีดำเนินการศึกษา

1. เก็บข้อมูลทุติยภูมิ (SECONDARY DATA) ได้จาก
  - สำนักงานเทศบาลเมืองเชียงราย
  - ที่ว่าการอำเภอเมืองเชียงราย
  - สำนักงานจังหวัดเชียงราย
  - สำนักงานสถิติแห่งชาติ
  - สำนักผังเมือง
  - กรมการปกครอง
  - อื่น ๆ
2. เก็บข้อมูลปฐมภูมิ (PRIMARY DATA) ข้อมูลจากการสำรวจภาคสนาม สภาพการใช้ที่ดินและกิจกรรมในพื้นที่เมืองและระบบโครงข่ายการคมนาคมขนส่ง
3. วิเคราะห์ข้อมูล
  - ก. วิช้อมูลด้านปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง (FACTORS ANALYSIS) โดยแสดงผลการศึกษาในรูปแบบการบรรยาย (DESCRIPTION) นำเสนอข้อมูลด้านตารางแผนภูมิ แผนที่ และแผนผัง
  - ข. การศึกษาการใช้ที่ดิน ใช้วิธีวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่โดยวิธี PSA
4. สรุปผลการศึกษา

### ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงการเติบโตและการเปลี่ยนแปลงของเมืองเชียงรายตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน
2. ทราบถึงบทบาท ปัญหา และปัจจัยอื่น ๆ ที่มีผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงของเมืองเชียงราย
3. เป็นแนวทางสำหรับหน่วยงานที่รับผิดชอบหรือเกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้วางแผนพัฒนาพื้นที่เมืองเชียงราย และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาพื้นที่อื่น ๆ ที่มีลักษณะทางกายภาพคล้ายกัน